

Рецензия

**на дисертационния труд „Релацията психика-соматика” на
Красимир Кръстев Иванов за присъждане на образователната и
научна степен „доктор”**

Рецензията на дисертационния труд на тема „ Релацията психика-соматика” ми е възложена съгласно заповед № 2504/ 17.10.2011г. на Ректора на ВСУ „ Черноризец Храбър” като член на научно жури и решение с Протокол № 1/ 20.10.2011г. от заседание на Научното жури.

Дисертационният труд на тема „ Релацията психика-соматика” разработен от Красимир Иванов е изграден върху проблематика, която е изследвана във времевата перспектива на миналото, настоящето, а сигурно ще привлича интерес и в бъдещето от специалисти не само в областта на психологията, но и в областта на други обществени хуманитарни, и не на последно място медицински науки. Авторът е представител именно на тези специалисти в областта на медицината, които установяват в своята практическа дейност, че когато се решават човешки проблеми, пък било то и проблеми на човешкото тяло, не са достатъчни само интервенциите, отнесени към тялото. Биологичното и психичното се оказват в такова тясно взаимодействие, че понякога е много трудно категорично да се определи кое от тях се явява причината и кое следствието. Разграничаването им дори и за целите на научно изследване винаги е много условно и спорно. Може би точно тайнствеността на тази взаимовръзка привлича изследователския интерес на докторанта.

Дисертационният труд е представен на 181 страници, като съдържанието е структурирано в увод, три глави и заключение, цитирани са 159 източника, от които 126 на латиница. Включени са три приложения, в които е представен основният изследователски инструментариум, приложен в дисертационния труд.

Първата глава представя опита на автора да структурира проблематиката, насочена към изследването на релацията психика-соматика в някои основни психологични школи. Той се ориентира към подходите, използвани предимно в контекста на психодинамичната парадигма, когнитивно-поведенческата перспектива, социалното функциониране на личността. Специално място докторантът отделя на изследванията в руската и българската изследователска школа. Безспорен е фактът, че в тази част от дисертационния труд авторът си поставя амбициозна и отговорна задача, при решаването на която проличават неговата широка компетентност в областта на подходите при изясняването на взаимодействието между психичното и соматичното. Тази глава в контекста на цялостния труд изпълнява функциите на своеобразна методологична платформа за провеждането на емпирично изследване, ето защо се очаква авторът малко по-категорично да изрази своето становище по отношение на критериите, според които се е ориентирал към представените школи, а и евентуално своето положително или критично отношение към представените методологични идеи. В тази част би могло по-точно да се посочи дефицитът, който е открит в изследваната проблематика и който определя постановката на емпиричното изследване, представено в дисертационния труд. На тази база би следвало да се изгради и теоретичния модел на изследването.

Емпиричното изследване и резултатите от него са описани в следващите две глави на дисертационния труд. Според формулираната от дисертанта цел на емпиричното изследване е „ да се изяснят съдържателните измерения на личностната психосоматична predisпозиция и да се анализират взаимовръзките с емоционалната компетентност и копинг стратегиите” (стр.41). Формулираните от докторантът пет изследователски задачи, са насочени към проверката на основните хипотези които се проверяват в рамките на изследването. Още на този етап на разработката доминира стремежът на автора на бъде максимално изчерпателен, а това може би е задача за изследване от още по-мащабен характер, което надхвърля изискванията за докторска дисертация.

Силно положително впечатление прави усилието на Красимир Иванов да спазва изискванията за методологичния подход към провеждането на психологично изследване – той отделя специално място на описание на принципите, които лежат в изследването му – стр.39 – обективност, изучаване на явленията в тяхното развитие, принцип за аналитико-синтетично изучаване на явленията, принцип за изучаване на явленията в тяхното развитие. За целите на емпиричното изследване е разработена авторова методика за скринингова оценка на психосоматичната личностова predisпозиция, която е апробирана с 450 изследвани лица. Тази част на дисертацията е много подробно разработена и може да бъде определена като сериозен практико-приложен принос на дисертацията, тъй като запълва определен психодиагностичен дефицит в практиката. В същото време, по мое мнение, би могло да се съкратят част от описанията на теоретичните позиции на психоанализата, на

неофройдизма, когнитивно – поведенческото направление, психофизиологичното направление, идеите в руската и българската психология в раздела за анализа на съдържателната валидност на теста, тъй като те присъстват в първа глава и по този начин би се открила още по-добре спецификата на тази емпирична част на разработката. Авторът е спазил изискванията за необходимите процедури при съставянето на собствена методика – представя статистическите данни за вътрешната съгласуваност на айтемите – Алфа на Кронбах, резултатите от факторния и клъстърния анализ и т.н. Тук бих препоръчала на автора в бъдеще да представя суровите статистически данни точно според изискванията в табличен и графичен вид – по този начин още по-ярко биха се открили силните страни на методиката, и да ги публикува, за да е възможно методиката да се използва като изследователски инструментариум и от други изследователи. Тази препоръка отправям и към данните, които се отнасят до проверка на хипотезите на емпиричното изследване, в което се правят сравнения между резултатите, получени в експерименталната и контролната групи.

Определен принос на автора е разработеният структурен модел на различията при здрави и болни лица и връзката им с психосоматичната предиспозиция на личността. В модела е заложена основната идея, че болестта и здравето са двете крайни точки на един континуум, в който индивидът се движи по време на целия си живот. Основният акцент се поставя върху специфичните личностови ресурси, които съхраняват здравето. В този смисъл специфичният модел на психосоматична предиспозиция на конкретната личност дава възможност психологичната

интервенция да се фокусира предимно върху превенцията и ранната диагностика, т.е. преди да се развие болестно състояние. Данните, които се представят са нови за наши условия и са определен принос на автора. Те са подкрепени с нагледен модел, който би могъл да бъде още по-подробно описан в текста, тъй като това е, според мене централната част на дисертационното изследване.

Специално място дисертантът отделя на възможността за практическо приложение на данните от изследването – потребността от образование, насочено към разясняване на взаимодействието между соматичните заболявания и психиката, разработване на терапевтични подходи за работа със соматични пациенти и интегриране на тези подходи в медицинските науки, въвеждане на скрининговите инструменти в практиката на медицинските специалисти и по-специално в общата практика.

Обобщение: считам, че дисертацията на Красимир Иванов е разработена компетентно и съдържа три основни акцента: историко - теоретичен анализ на проблематиката, свързана с взаимодействието между психиката и соматиката; създаване на собствена скринингова методика за диагностика на личностовата психосоматична предиспозиция; изследователско проучване, насочено към проверка на теоретичния модел; конкретни идеи за практическо приложение на основните резултати от дисертационния труд.

Авторефератът отразява основното съдържание на дисертационния труд, както и научните и приложни приноси. Докторантът има достатъчно на брой публикации, в които са намерили място основните идеи на дисертационното изследване.

В заключение считам, че дисертацията на Красимир Иванов представлява сериозно изследване в значима област на психологичното познание и практика. Дисертационният труд отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав. Въз основана представения по-горе анализ предлагам на уважаемите членове на Научното жури да присъдят образователната и научна степен „доктор ” на **Красимир Иванов.**

14.11.2011 г.

Гр. Варна

Рецензент:

/ проф.д.пс.н. Галя Т. Герчева-Несторова /